Странке праве администрацију

Пише: Слободан Антонић
среда, 14 јануар 2009 23:02

Свако са мало дужим памћењем зна да је у Србији прва реакција власти на кризу увек било обећање да ће се смањити администрација. Србија заиста има скупу и бројну бирократију. У Србији се, тренутно, за плате државне управе издваја 10 одсто БДП-а, а у Бугарској 3,5 одсто. У Србији је 2000. године у државној управи радило 8.000 људи, а данас 28.000. Зато се поново говори о смањењу администрације, броја посланика, па и броја министарстава.

Српска администрација увећана је за око 12.000 чиновника који су дошли из администрације СРЈ (односно СЦГ) после укидања савезне државе. Одакле се у међувремену створило још 8.000 чиновника? Јавност углавном мисли да су странке, које су биле у коалиционим владама, од 2000. до данас, напуниле управу својим људима. У време прве Коштуничине владе администрација је, под притиском ММФ-а, смањена за 3.100 чиновника. Али данас администрација опет има онолико чиновника колико је имала и пре реформе. Само део тог нарастања може се објаснити преласком два министарства са савезног на републички ниво 2006.

Утисак о сталном повећању администрације настао је првенствено због повећавања броја министарстава. Што је компликованији био коалициони споразум, то је у влади било више министара. У првој Коштуничиној влади било је, уз премијера, 17 министара и један потпредседник, у другој влади 22 министра и један потпредседник, док у Цветковићевој влади има чак 25 министара и четири потпредседника. Садашња влада је једна од најбројнијих у српској историји. До 1918. српске владе су, све са премијером, имале највише девет чланова, док су чак и југословенске владе у доба краљевине имале око 20 чланова. Немачка и данас има владу од 13 чланова, земљебившеЈугославије око 15, Бугарска 17, а Француска и Шпанија 18. Србија чак има владу бројнију и од кинеске, која такође има 25 министара, али само два потпредседника.

И за парламент Србије, са 250 посланика, сматра се да је превелики. Опште је мишљење да Србији не треба скупштина већа од 150 посланика. То је, ипак, само делимично тачно. Српски парламент, сразмерно броју бирача, не спада у веће европске парламенте. Хрватски има 153 члана, али Хрватска има 4,5 милиона становника, а Србија, без

Косова, 7,4 милиона. Од земаља ЕУ, које су по броју становништва сличне Србији, Аустрија има парламент са 245 посланика, Бугарска 240, Чешка 200, Финска 200, Холандија 225, Грчка 300, а Мађарска чак са 386 посланика. Није српски парламент превелики, већ је српски изборни систем лош. Ако бисмо вратили већински начин избора, Србија би била подељена у 250 изборних јединица, тако да би сви региони били једнако заступљени, а сваки грађанин би знао свог посланика. Али то не желе страначки лидери, који би тиме изгубили контролу над парламентом и странком.

Заправо, ако погледамо сва три горе наведена сегмента државе – администрацију, скупштину и владу – видећемо да је њихов проблем исти. Он се зове „партократија". У скупштини је много странака, па у влади мора бити много страначких вођа. То одмах значи и много министарстава. И ниже страначке ешелоне треба задовољити. Зато много странака подразумева и много притисака да се страначки људи „збрину" по администрацији. Нема рационализације државног апарата са оваквим страначким системом. Криза може бити и највећа. Али како ћете резати администрацију ако ћете тиме увек повредити интересну сферу неког од својих бројних коалиционих партнера?

Лек је у поједностављивању политичке сцене. То се најбоље постиже новим изборним законодавством. Једна могућност је већински систем. Он би у Србији произвео две до три јаке странке на државном нивоу и неколико регионалних странака (тамо где су мањине). Друго решење је да се задржи пропорционални систем, али да се, као у Чешкој или Румунији, уведе „коалициона клаузула". Странка улази у парламент са пет одсто, али коалиција мора да сакупи 10 одсто гласова. „Два лоша" не могу да надјачају „Милоша". Са мање странака у парламенту биће једноставније саставити владу. А онда ће бити и далеко једноставније рационализовати државну управу.

Да би до тога дошло нужни су договор великих странака и нови избори. Две највеће странке (према истраживањима), ДС и СНС, можда би и могле да се договоре. Али оне немају довољно посланика у скупштини да би нешто изгласале. Како би дошле до већине, потребни су нови избори. Но због кризе, више нико не може да зна шта ће бити у наредна три месеца. Зато ДС не жели да ризикује и зато задржава статус кво.

Ово стање ће се моћи променити тек ако главни актери буду натерани на то. А то ће се десити тек ако неспособност државне управе у тој мери дође у раскорак са кризом да цео систем буде угрожен. Криза ће се у наредним месецима продубљивати, а способност наше администрације тешко да ће бити већа. Зато, на крају можда и буде неке користи од кризе. Можда она доведе до реформе државе. Можда ће се сада урадити оно што је давно требало. Јер онај ко није био довољно паметан да свој брод

крене да поправља за мирног времена, мораће то да почне да чини онда када је већ затутњала бура. Само да тада не буде доцкан.